

ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Ἐνθάδε κεῖται

Βασιλική Τραϊανού

ἑτῶν 10.

Ἑλληνίς Ὀρθόδοξος Χριστιανή, ἰδίῳ ὄμμασι τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς Τραϊανού, ἑτῶν 65, καὶ τῶν υἱῶν τῆς Στεργίου ἑτῶν 26 καὶ Ἀναστασίου ἑτῶν 24, κρεουργηθέντων ὑπὸ Βουλγάρων τῇ 15ῃ Αὐγούστου 1904, ἐν Γραδοβόργῳ ἰδοῦσα, καὶ αὐτὴ πικίλαις βασάνοις ὑποβληθεῖσα, ὑπέκυψεν αὐταῖς, ἐνταῦθα τελευτήσασα τῇ 27ῃ Αὐγούστου, καὶ νεκρὰ ἔτι ὑπὸ βεδήλων Βουλγαρικῶν χειρῶν ὑπεξαιρεθεῖσα καὶ ἀντεθνικῶς ἄλλοθι γαλῆς ταφεῖσα ἐξετάφη καὶ ἐτάφη ἐνθάδε ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῇ 28ῃ Αὐγούστου 1904, εἰς μαρτύριον αἰώνιον καὶ μνήμην ἀείδιον!

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Συυδικῆς θηριωδίας ἀπνουν ἤδη κεῖμαι θύμα,
Δίς ταφεῖσα, δίς βληθεῖσα εἰς τὸ τοῦ θανάτου μνήμα!
Θύμα τῶν υἱῶν τοῦ σκότους, τῶν ἐχθρῶν τῶν λαμπηδόνων
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων!

Σύζυγον καὶ τέκνα εἶδον ἐν βασάνοις τελευτῶντας·
Εἰς πῦρ· εἶδον μέσῳ φρίκης ῥιπτομένους, ἔτι ζῶντας.
Τῶν Βουλγαρικῶν θηρίων δολοφόνον τὴν κοπίδα,
Εἰς τὰ στήθη μου ἡσθάνθη κόπτουσαν ζῶην
κ' ἐλπίδα!

Μάρτυς ἔθνους καὶ θρησκείας ἤρεμος ἐνθάδε κεῖμαι,
Καὶ παράδειγμα τοῖς πᾶσι πίστεως μονίμου εἶμαι.

Στήθη, διαβάτα, στήθη! σὲ προστάζει ἡ πατρίς σου!
Γνώριζε: Ὁ θάνατός μου εἶναι ἡ ζωὴ κ' ἐλπίς σου!

Θεσσαλονίκη, 28 Αὐγούστου 1904.

ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ αὐτοκρατορικὴ ἑπαυλις τῶν Τιβούρων.

(Villa HADRIANA) — ὑπὸ P. GUSMAN.

Τὸ ἐσχάτως ἐκδοθέν ἔργον τοῦ P. Gusman εἶναι ἑμβριθῆς μελέτη τῶν σωζομένων ἑρείπιων τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπαύλεως τῶν Τιβούρων, μοναδικῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἐν αὐτῇ περιεχόμενον πλοῦτον. Τὸ βιβλίον τοῦτο ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ σύντροφος τῶν περιηγουμένων τὰ Τιβούρα. Εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ ἀρίστην περιγραφὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης ἐπαύλεως καὶ λαμβάνει ἰδέαν τῶν villae urbanae τῶν Ρωμαίων ὧν ἔγεμε σύμπατα ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλατία, ἡ Ἰσπανία, ἡ βόρειος Ἀφρική, ἐνὶ λόγῳ ὁλόκληρος ἡ ἀχανὴς τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατορία.

Αἱ villae αὗται ἀνηγείροντο συνήθως ἐπὶ τῶν ὁρέων, παρὰ τὰς ὄχθας λιμνῶν, ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης. Δύσκολον ἀποβαίνει σήμερον νὰ φαντασθῶμεν σύνολον οἰκοδομημάτων πλουσιωτέρων καὶ ποικιλωτέρων τῶν ἀπαρτιζόντων ῥωμαϊκῆν ἑπαυλιῶν μετὰ τοὺς ὑψηλοὺς δηλαδὴ πύργους τῆς, τὰ πολυδάπανα πτηνοτροφεῖα τῆς, ἐν οἷς τὰ σπανιώτερα τῶν πτηνῶν διατρέφοντο, μετὰ τὰς παλαιστρας τῆς καὶ τὰ λοιπὰ δευτερεύοντα παραρτήματα, μετὰ τοὺς ἐκτεταμένους κήπους τῆς, ἐν οἷς ρύακες, πηγαί, πίδακες εὐρίσκοντο ἐν ἀφθονίᾳ προσδίδοντες ἰδιαιτέραν γοητευτικὴν ὠραιότητα. Τὸ σχέδιον τῶν οἰκημάτων τούτων ἦτο γενικῶς περίπου τὸ αὐτὸ, ἐκτὸς μεταλλαγῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν κλιματολογικῶν ἀπαιτήσεων.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ βασιλις τῶν ἐπαύλεων — ἄς μοι ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις — ἡ villa Hadriana ἐκτίσθη ὡς τὸ ὄνομα δεκνύει ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανού, ὅστις ἠθέλησε νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ ἀπομίμησιν τῶν διασημοτέρων ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων καὶ θελκτικωτέρων τοπεῖων τῶν χωρῶν, ἄς ἐπεσκέφθη. Τὸ Πρυτανεῖον, τὴν Ἀκαδημίαν, τὴν Ποικίλην Στοᾶν τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Κάνωπον τῆς Αἰγύπτου, τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τῆς Θεσσαλίας. Σήμερον τρία μόνον δύναται ὁ ἐπισκέπτης ἀσφαλῶς νὰ διακρίνῃ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, τὴν Ποικίλην Στοᾶν καὶ τὸν Κάνωπον. Περὶ αὐτῶν ἕτερα οἰκοδομήματα ἠγείροντο: Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο ἑλληνικὰ ἔργα, τὸ λατινικόν, ἐν ᾧ λατινικά, τὸ Ὀδεῖον, ἡ Βιβλιοθήκη, τὸ Σταδῖον πλησίον τῆς Ποικίλης Στοᾶς, καὶ μυστηριώδεις ὑπόγειον « Ἀδῆς » ὀνομαζόμενον.

Ἐκ πρώτης ὕψεως δύναται τις νὰ νομίσῃ ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἔκαμεν ἀπλῶς δουλικὴν ἀντιγραφὴν. Ὁ κ.

Gusman ὅμως ἐν τῷ ἔργῳ του ἀποδεικνύει ὅτι τὰ πάντα διερρῦθησε πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν καλαισθησίαν, εἰταρχῶν τὸν θόλον, στοιχείου σπάνιον ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ, χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς ρωμαϊκῆς. Κατώρθωσε μιμούμενος νὰ μείνῃ πρωτότυπος, νὰ δημιουργήσῃ ἐνότητά, ῥυθμὸν ἴδιον. Ἐὶ δὲ σπουδαιότερον διὰ τῆς πρὸς τὴν τέχνην λατρείας καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του, κατώρθωσεν ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἀνακόψῃ τὴν παρακμὴν αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μᾶς διαφυλάξῃ πληθώραν ἀπομιμήσεων ἔργων πρωτοτύπων ἀπολωλότων διὰ παντός.

Π. Α. Π.

ᾠφέλειαι ἐκ τῆς μελέτης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν Συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ K. Pottier, προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἀποσπῶμεν περικοπὰς, ἐναῖς ὁ ρήτωρ προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ τὰς ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀθανάτων ἔργων τῶν προγόνων μας προκυπούσας ὠφελείας· θεωρεῖ αὐτὰ ἐξάιρετον μέσον πρὸς μόρφωσιν πνευμάτων καὶ χαρακτήρων καταλλήλων νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς τὰς συνεχῶς μεταβαλλομένας συνθήκας τοῦ βίου τῶν λαῶν.

«Ὅταν βλέπῃ τις τὸ πλῆθος τῶν ἐξάρχων τοῦ πνεύματος οὓς αἱ ἑλληνικαὶ μελέται ἐμόρφωσαν ἐν τῇ χώρᾳ μας, ἱστορικοὺς δηλονότι, γλωσσολόγους, φιλοσόφους, ἀρχαιολόγους, καλλιτέχνας, φιλολόγους, ὅταν γνωρίζῃ τὸν βίον των, τὸν τε δημόσιον καὶ τὸν ἰδιωτικόν, τὴν διαγωγὴν των, ἐν τε τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, βεβαίως θέλει πεισθῆ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ὠφέλισαν αὐτούς. Καὶ ἐάν τις τοὺς ἡρώτα πόθεν ἤντησαν τὴν ἔννοιαν ταύτην τοῦ πλήρους δράσεως καὶ σώφρονος βίου των, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ δεικνύοντες τὰ βιβλία των, ὅπως ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς Ρωμαῖος, ὅστις κατηγορηθεὶς ἐπὶ μαγείᾳ, ἔφερε πρὸ τοῦ λαοῦ τὰ ἄροτρά του μὲ τὴν στίλβουσαν ἴνυν, καὶ τοὺς εὐρώστους υἱούς του λέγων: «Ἴδου τὰ φίλτρα μου».

Ἐπεράνω τῆς ἀνατροπῆς ταύτης λέγει ὁ κ. Pottier, μορφοῦται παρὰ πολλοῖς ἐν εἶδος «θρησκείας τοῦ ωραίου» λατρείας ἀπευθυνομένης τόσον εἰς τὸ ἠθικὸν κάλλος ὅσον καὶ εἰς τὴν αἴγλην τῶν ἀντικειμένων τῆς αἰσθήσεως.

«Ὁ ἀνατραφεὶς δι' ἑλληνικῶν ἔργων, μανθάνει νὰ περιφρονῇ τὸ ἄσχημον πανταχοῦ ὅπου τὸ συναντᾷ, καίτοι τὸ ἰδεώδες τοῦτο δὲν ἀντιστοιχεῖ πλέον ἀκριβῶς πρὸς τὸν

βίον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μὴ ἀπηλλαγμένον (ὅπως παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς) σφαλμάτων, πλανῶν, ἐλαττωμάτων, ἐλλείψεων, ὀφείλει ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅ,τι ἔχει καλλίτερον, διότι ἐμπνέεται ἐκ τοῦ διαγούστος πνεύματός της καὶ τῶν πρὸς τὴν πρόδον προσπαθειῶν, διότι λαμβάνει ὡς ὁδηγὸν τοὺς σοφοὺς ἐκείνους ὧν τινες ὑπῆρξαν τὰ διαγύστερα πνεύματα ἐξ ὧν ὁ κόσμος ἐγνώρισεν. Ἐπεράνω ἀκόμη τῆς πραγματικῆς Ἑλλάδος μία ἰδανικὴ Ἑλλάς, εἶδος πατρίδος τοῦ καλοῦ, μορφοῦται τότε παρ' ἐκάστην ἡμῶν καὶ διέπει τὸ ἐσωτερικὸν μας ὄν.

Τοιαῦται εἶναι, κύριαι, αἱ ὠφελείαι ἂς προσπορίζεσθε ἐκ τῆς διαρκοῦς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος. Ἄντι νὰ σᾶς ἀπομακρύνῃ τοῦ παρόντος, ἡ ἀρχαιότης σᾶς ἐπαναφέρει διαρκῶς καθιστῶσα αὐτὸ ἀντιληπτότερον, ἀναιροῦσα τὸν μάταιον τοῦ χρόνου φραγμὸν ὅστις ὑψοῦται μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων, οἵτινες δὲν ὑπάρχουσι πλέον, θέτουσα πρὸ ὀφθαλμῶν σας τὸν ἐσωτερικὸν εἰρμὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἡ μεγάλη λέξις τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ ἀλληλεγγύη, δὲν ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ζώοντων, ἐνώνει ἐν ἐνὶ καὶ αὐτῷ ἀδελφικῷ αἰσθηματι, ὅλους ἐκείνους οἵτινες ὑπῆρξαν «ἀνδρες καλῆς θελήσεως» ἄλλοτε καὶ σήμερον. Καὶ εἶναι: Ἑλλῆν ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἀνεκέρυξε καὶ ἐπήνεσε τὸ συνεχὲς τῆς ἀνθρωπίνης προσπάθειας, εἶναι ὁ Περικλῆς, ὅστις ἐν τῷ ἐπικηδείῳ λόγῳ ὃν μᾶς διέσωσεν ὁ Θουκυδίδης (36 II,) δεικνύει τὴν Ἀθηναϊκὴν πατρίδα δημιουργηθεῖσαν διὰ τοῦ τριπλοῦ μοχλοῦ τῶν προγόνων, τῶν πατέρων καὶ τῶν πολιτῶν. Ὡραία διατύπωσις σκέψεως, ἥτις δὲν ἐγκλείει μόνον τὴν ἱστορίαν ἐνὸς λαοῦ, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος».

Π. Α. Π.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 28 — Ἐγένετο ἡ μεγίστη μεταξὺ Ρώσων καὶ Ἰαπώνων μάχη ἐν Λιάο-Γιάγκ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 15 — Ἐγενήθη ὁ διάδοχος τῆς Ἰταλίας ὄνυμασθεὶς Οὐμβέρτος πρίγκηψ τοῦ Piémont.

